

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Sähköinen asiointi: sääntelyn nykytila ja kehittäminen

Selvityksen lähtökohdat ja päätulokset

9.8.2018 Kalle Määttä, selvityshenkilö, oikeustaloustieteen professori

Valtioneuvoston linjaus tammikuussa 2018

- ❑ Viranomaiset ovat velvoitettuja tarjoamaan luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille saavutettavia ja laadukkaita digitaalisia palveluja ensisijaisena vaihtoehtona.
- ❑ Viranomaisten on järjestettävä henkilön asemaan, oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvä viestintä ja asiointi niin, että sähköinen kanava on aina käytettävissä.
- ❑ Yrityksille, yhteisöille ja muille elinkeinotoimintaa harjoittaville digitaalisten palvelujen käyttö asiointissa ja viestinvälityksessä on velvoittavaa.
- ❑ Luonnollisten henkilöiden (kansalaisten) asiointi ja viestinvälitys tapahtuvat ensisijaisesti digitaalisesti. Henkilöitä ei kuitenkaan velvoiteta sähköiseen asiointiin.

Lainsäädäntö on jo laajan kehitystyön kohteena

- ❑ Digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettavaa lakia koskeva hallituksen esitys HE 60/2018 on eduskuntakäsittelyssä. Lain on tarkoitus tulla voimaan syksyllä 2018. Esitykseen liittyy myös asiointilain muutoksia.
- ❑ Digi- ja väestötietovirastoa koskeva hallituksen esitysluonnos on valmistunut. Lain on tarkoitus tulla voimaan 2020 alussa.
- ❑ Tiedonhallinnan lainsäädäntöä koskeva kokonaisuudistus on myös käynnissä.

Asiointilaki on otettava kokonaisuudistuksen kohteeksi

- ❑ Asiointilain on oltava yleislaki, johon nähden erityislainsäädännössä on poikkeuksia vain painavista syistä.
- ❑ Erityislakien tarpeettomat viittaukset asiointilakiin on kumottava.
- ❑ Asiointilakiin on sisällytettävä (yleisten ja erinäisten säännösten ohella) luvut, jotka koskevat erityisesti
 - ❑ sähköisen viestin lähettämistä
 - ❑ sähköistä tiedoksiantoa
 - ❑ elinkeinonharjoittajien sähköistä asiointivelvoitetta
 - ❑ säännöksiä kansalaisten oikeudesta sähköiseen asiointiin

Asiointilaki on otettava kokonaisuudistuksen kohteeksi

- ❑ Asiointilain on oltava yleislaki, johon nähden erityislainsäädännössä on poikkeuksia vain painavista syistä.
- ❑ Erityislakien tarpeettomat viittaukset asiointilakiin on kumottava.
- ❑ Asiointilakiin on sisällytettävä (yleisten ja erinäisten säännösten ohella) luvut, jotka koskevat erityisesti
 - ❑ sähköisen viestin lähettämistä
 - ❑ sähköistä tiedoksiantoa
 - ❑ elinkeinonharjoittajien sähköistä asiointivelvoitetta
 - ❑ säännöksiä kansalaisten oikeudesta sähköiseen asiointiin

Mahdollistavasta kohti velvoittavampaa lainsäädäntöä

- ❑ Sähköistä asiointia koskevat lait ovat usein mahdollistavia eli sallivia, eivätkä niinkään velvoittavia.
- ❑ Yksi tapa edistää sähköisen asioinnin yleistymistä on lakisäätteisten velvoitteiden lisääminen.
- ❑ Digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettavaan lakiin (HE 60/2018) on esitetty viranomaisille suunnattu uhkasakko, joka on merkittävä askel oikeaan suuntaan.

Kannustimia on kehitettävä systemaattisesti

- ❑ Erityisesti kansalaisten kannustamiseksi sähköisen asiointiin on säädettävä systemaattisesti maksuporrastuksia, joissa sähköisen asioinnin maksu on alhaisempi kuin perinteisen asioinnin maksu.
 - ❑ Maksun suuruuden on seurattava kustannusvastaavuuden periaatetta.
 - ❑ Tällä hetkellä maksuporrastukset ovat satunnaisia, mutta nekin voivat toimia malleina systemaattisempaa lainsäädäntöä kehitettäessä.
- ❑ Sitä vastoin selvitys ei anna tukea sille, että digitalisaation edistämiseksi tarvittaisiin lisäverotukia, kuten kotitalousvähennyksen kehittämistä,.

Informaatio-ohjausta on kehitettävä harkiten

- ❑ Sähköisen asioinnin yleistymisen edistämiseksi ja helppokäyttöisyyden parantamiseksi on panostettava informaatio-ohjaukseen.
 - ❑ Kysymys voi olla mm. viranomaisasiointia koskevien nettisivujen kehittämisestä ja selkeästä viestinnästä. Myös käyttäytymistieteelliset seikat on kehitystyössä otettava huomioon.
 - ❑ Tässä tehtävässä ns. Digi- ja väestötietovirastolla tulisi olla merkittävä koordinoiva funktio.
 - ❑ Informaatio-ohjauksessa olisi tähdättävä siihen, että viranomaiset ottavat tahollaan käyttöön hyviä käytäntöjä. Samalla olisi kuitenkin otettava huomioon viranomaiskohtaiset erityistarpeet.

Sähköisen asioinnin ja hallinnollisen taakan yhteys

- ❑ Sähköisellä asioinnilla onnistutaan vähentämään hallinnollista taakkaa, mikä on omiaan edistämään talouskasvua ja yritysten kilpailukykyä.
- ❑ Hallinnollisen taakan leikkaamisella voidaan edistää sähköistä asiointia.
- ❑ Tärkeässä asemassa on tällöin viranomaisten välisen tietojenvaihdon kehittäminen, mikä palvelee yhtä lailla kansalaisten kuin yritysten etuja.
- ❑ Viimeksi mainittua silmällä pitäen on systemaattisesti jatkettava ns. yhden luukun periaatteen kehittämistä.

Elinkeinoharjoittajien velvoite sähköiseen asiointiin 1/2

- ❑ Sähköinen asiointivelvoite koskisi kaikkia elinkeinotoimintaa harjoittavia oikeushenkilöitä ja luonnollisia henkilöitä.
- ❑ Elinkeinoharjoittaja määrittää samoin kuin elinkeinoverolaissa.
- ❑ Tämän lisäksi sähköinen asiointivelvoite koskisi erikseen määrättyjä oikeushenkilöitä, kuten
 - ❑ asunto-osakeyhtiöitä ja -osuuskuntia sekä kiinteistöosakeyhtiöitä
 - ❑ rekisteröityjä yhdistyksiä ja säätiöitä.

Elinkeinoharjoittajien velvoite sähköiseen asiointiin 2/2

- ❑ Sähköinen asiointivelvoite olisi lähtökohtaisesti poikkeukseton.
 - ❑ Esimerkiksi mikroyritykset eivät jäisi velvoitteen ulkopuolelle.
 - ❑ Poikkeustilanteissa, kuten käyttökatkosten yhteydessä, paperiasioinnin olisi oltava mahdollinen.
 - ❑ Yksittäisille elinkeinoharjoittajille tulisi poikkeustapauksessa sallia erityisistä syistä muu kuin sähköinen asiointi.
 - ❑ Lisäksi erityislainsäädäntö voi sisältää poikkeussäännöksiä, ellei asia ole hoidettavissa sähköisesti.

Kansalaisten oikeus sähköiseen asiointiin

- ❑ Muiden luonnollisten henkilöiden kuin elinkeinonharjoittajien osalta sovellettaisiin ns. opt in –mallia: sähköinen asiointi olisi vapaaehtoista ja edellyttäisi henkilön suostumusta.
- ❑ Henkilöllä olisi milloin tahansa oikeus peruuttaa suostumuksensa sähköiseen viranomaisasiointiin eikä peruuttamiselle tarvitsisi esittää perusteluja.
- ❑ Sähköisen asioinnin yleistymistä tulee edistää erityyppisten kannustimien avulla sekä informaatio-ohjauksella.
- ❑ Haavoittuvien kansalaisten sähköisen asioinnin mahdollistamiseen tulisi kiinnittää erityishuomiota mm, jotta estetään digitaalinen eriarvoistuminen.

Kehitetään Digi- ja väestötietovirastoa edelleen

- ❑ Tehtäviin kuuluisi muun muassa se, että virasto:
 - ❑ tekisi esityksiä ja aloitteita sähköisen asioinnin edistämiseksi ja sähköistä asiointia rajoittavien säännösten ja määräysten purkamiseksi
 - ❑ tekisi toimialaansa liittyviä tutkimuksia, selvityksiä ja vertailuja
 - ❑ edistäisi ja toteuttaisi sähköistä asiointia koskevaa tiedottamista ja valistusta
- ❑ Alkuvaiheessa tulisi painottaa neuvontaa ja hyvien käytänteiden tiedottamista viranomaisille.
- ❑ Viraston on tähdättävä intensiiviseen vuorovaikutussuhteeseen muiden viranomaisten kanssa.

Uudistusten aikataulusta 1/2

- ❑ Sähköistä viranomaisasiointia koskevan uudistuksen linjauksista olisi sisällytettävä maininnat tulevaan hallitusohjelmaan.
- ❑ Sähköistä viranomaisasiointia koskevan lainsäädännön valmistelutyö on käynnistettävä välittömästi tulevan vaalikauden alussa.
- ❑ Digi- ja väestötietovirastoa tulisi kehittää orgaanisesti ja vaiheittain myös vuoden 2020 jälkeen ja virasto olisi saatava elimellisesti mukaan alan lainsäädännön valmistelutyöhön.

Uudistusten aikataulusta 2/2

- ❑ Tavoitteena tulisi olla, että sähköistä asiointia koskeva, valtioneuvoston linjauksen viitoittama uudistus olisi voimassa vuoteen 2022 mennessä.
- ❑ Samalla on seurattava erityisesti
 - ❑ miten erilaiset viranomaiset, kuten pienet kunnat, selviytyvät asetetuista tehtävistä
 - ❑ vaikuttavatko lainsäädäntö- ja muut toimet digitaaliseen eriarvoisuuteen
 - ❑ miten varsinkin pienimmät yritykset pystyvät suoriutumaan sähköisestä asioinnista
 - ❑ minkälaiseksi poikkeussäännösten soveltamiskäytäntö muodostuu.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Kalle Määttä
oikeustieteen professori
puh. 050 369 8059
kalleet.maatta@gmail.com

Lisätietoa:
Sami Kivivasara
lainsäädäntöneuvos, yksikköpäällikkö
puh. 02955 30023, sami.kivivasara@vm.fi

